

15.Пентатеух – садржај, подела, порука и значај у канону

Предмет: Увод у Стари Завет

доц. др Ненад Божовић

Београд, 22.02.2024.

Литература

- **Главна:** М. Ердељан, *Посебан увод у Свето Писмо*, Фоча-Београд 2008, 11-27.
- W. Harrington, *Uvod u Stari Zavjet*, Zagreb 1993, 117-122.
- К. Домен, *Петокњижје*, у: Лексикон библијске егзегезе (Р. Кубат/П. Драгутиновић), Београд 2018, 302-303.

Петокњижје (Пентатеух) – име

- Због техничких могућности, односно места на једном свитку, Пентатеух је подељен на пет делова – свитак који би садржао цео текст Петокњижја био би предугачак
- Текст је подељен у пет смислених целина према садржини
- ἡ πεντάτευχος βίβλος – пет футрола, књига писана у пет свитака
- τέυχος – кутија, футрола

Петокњижје (Пентатеух) – називи

- Јеврејски називи за књигу: *ha-Tora* – Закон, *sefer ha-Tora* – Књига Закона, *sefer torat Моше* – Књига закона Мојсијева
- У Новом Завету: ὁ νόμος – Закон

Петокњижје као целина

- свака књига је заокружена текстуална и теолошка целина, а опет свих пет свитака су имају и заједнички теолошки оквир
- Распоред приповедне грађе од постања света до Мојсијеве смрти, заједно са обимним законским материјалом, потиче пре из једне коначне редакције целокупног текста - Она се састоји од више оквира који урамљују основно теолошко језгро, које се може видети у исказу о праштајућем Богу (у упутствима о Дану измирења у Лев 16)

Место и значај Пентатеуха у канону

- Значај Торе у јеврејском канону – први степен богонадахнутости, онда иду пророци па писци (концентрични кругови, види лекцију о канону)
- Значај Торе у хришћанском канону – васпитни, педагошки – васпитач за Христа (ап. Павле)

Петокњижје (Пентатеух) - подела

- Прва Мојсијева, Постање, Γένεσις, Genesis, Битие
- Друга Мојсијева, Излазак, Ἔξοδος, Exodus, Исход
- Трећа Мојсијева, Левитска, Λευϊτικὸν, Leviticus, Левит
- Четврта Мојсијева, Бројеви, Ἀριθμοὶ, Numeri, Числа
- Пета Мојсијева, Поновљени закони, Δευτερονόμιον, Deuteronomium, Второзаконие

Књига постања – садржај и порука

- Библијска праисторија: Постање света и човека, пад, умножење греха и потопа, спасење и обнављање Савеза са Нојем – давање тзв. ноахидских заповести (3 заповести за цело човечанство)
- Библијска историја – повезивања стварања са настанком Израиља, изабраног народа: изабрање патријараха Аврама, Исака, Јакова и Јосифа, обећање о умножењу и доласку у Обећану земљу
- Теолошки фокус: грех, казна и спасење-праштање
- Приповедање о настанку народа и држава кроз родбинско-фамилијарне приче: Лот – Моав и Амон, Исав – Едом (Идумеја) итд.
- Опис тескобног искуства странствовања (избеглиштва) – завршиће се уласком у Обећану Земљу

Књига изласка – садржај и порука

- Прелаз са Постања на Излазак - Јосифова смрт и промена положаја Изриља
- Умножење народа, Мојсијево рођење, пошести у Египту, Пасха и Излазак
- Склапање Савеза на Синају и давање Десет заповести као садржаја Савеза (настанак нације као богослужбене заједнице и давање устава за државу која ће настати у Ханану на хуманим принципима)
- Питање слободе -
- дијалектика Божијег гнева и праштања
- Изградња скиније
- златно теле – грех и обнова Савеза
- Слава Јахвеова испуњава Скинију - **Бог обитава у средишту изабраног народа (средишња тачка)**

Књига левитска – садржај и подела

- Давање култних и животних прописа за чистоту Израилља: подела на чисте и нечисте животиње, хигијенски и култни прописи (заштита од заразе), морална чистота и чедност
- Жртвене животиње мире човека са Богом

Књига бројева – садржај и подела

- Почиње пописом Израиља па се зато зове Бројеви
- Пут од Синаја кроз пустињу до границе са Обећаном земљом
- Лутање у пустињи због маловерја ухода и народа;
- испитивање Мојсијевог ауторитета и буне
- Долазак на границу са Обећаном земљом, искушења идолопоклонства и победа над Моавом, Мадиямом, Сионом и Огом

Поновљени закони

- Препричавање претходних садржаја од Изл до Бр и замишљен као специфичан Мојсијев тестамент – изговорен на дан његовог упокојења
- Мојсијева смрт и прелаз на Исуса Навина

Приповедна нит Петокњижја

- Приповест од постања света, изабрања Израиља до предворја Обећане земље
- 1) Мојсијева биографија
- 2) Пут до Обећане земље кроз дијалектику обећање-испуњење

- Жижна тачка наратива целокупног: Јахвеова слава испуњава Скинину, Јахве живи усред свог народа

Приповедна нит Петокњижја

- Повезаност са ИНав – испуњење обећања следи тек кроз Исуса Навина, али „не уста више пророк као Мојсије“ (опет је и разлика подвучена)
- Повезаност са тзв. „деветрономистичком историјом“ односно ист. Књигама:
 - Пост-Инав – идеја Хексатеуха
 - Пост-Суд – Хептатеух
 - Пост-2Цар – Енеатеух